

Managementletter 2017

Gemeente Leusden

Managementletter 2017

Aan het college van burgemeester en wethouders
van de gemeente Leusden
Postbus 150
3830 AD LEUSDEN

Amstelveen, 10 januari 2018

Kenmerk: [XXXX](#)

Geacht College,

We zijn benoemd als accountant van de gemeente Leusden met ingang van het boekjaar 2017. De afgelopen periode zijn we enthousiast aan de slag gegaan met onze opdracht: we hebben kennis gemaakt met vele betrokken medewerkers binnen de organisatie tijdens de bedrijfsverkennde gesprekken. Inmiddels hebben we een interim controle uitgevoerd, waarbij we inzicht hebben gekregen in de opzet en bestaan van de interne beheersing bij de gemeente Leusden. In deze managementletter treft u onze bevindingen en aanbevelingen aan naar aanleiding van de interimcontrole

Voor een nadere omschrijving van onze opdracht, de reikwijdte en aanpak van onze controle en overige afspraken verwijzen wij naar onze opdrachtbevestiging. In deze rapportage richten wij ons met name op mogelijke verbeterpunten in de bedrijfsvoering en de processen die wij hebben onderzocht in het kader van de controle van de jaarrekening. Dit heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de interne beheersing en het zelf controlerend vermogen van uw organisatie.

Het concept van deze management letter bespreken wij op 7 december ambtelijk en op 18 december 2017 met de verantwoordelijke portefeuillehouder. Wij vertrouwen erop u met deze managementletter naar aanleiding van onze interim-controle 2017 van dienst te zijn geweest. Wij willen de organisatie bedanken voor de prettige samenwerking en zijn vanzelfsprekend graag bereid een nadere toelichting te verstrekken.

Hoogachtend,
BDO Audit & Assurance B.V.

H.C.J. (Richard) Bot RA

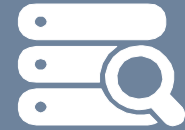
Inhoudsopgave

1. Dashboard interim controle 2017

2. Waarnemingen vanuit onze natuurlijke advies rol

3. Bevindingen materiële processen

4. Informatiebeveiliging

Bijlagen

1. Dashboard interim controle

Belangrijkste bevindingen	Beheersing ICT	Scorecard opzet en bestaan processen 2017																																
<ul style="list-style-type: none"> De kwaliteit van de significante processen, voor zover van belang voor de controle van de jaarrekening, is van onvoldoende niveau. Aanvullende gegevensgerichte controles zijn noodzakelijk. Ons beeld van de interne beheersing van uw organisatie, is dat gemeente Leusden meer steunt op vertrouwen dan op controls Diverse bevindingen ten aanzien van beheersing ICT (zie hiernaast en hoofdstuk 4). Wij adviseren een preventieve controle op naleving EU aanbestedingsregels. Onvoldoende onafhankelijke interne controle op prestatielevering. 	<p>Omdat de IT General Controls inzake Key2Financiën niet het gehele jaar volgbaar hebben gewerkt kunnen wij niet op steunen op de IT general controle. Dit ziet met name toe op de volgende punten.</p> <ul style="list-style-type: none"> Werking proces autorisatiebeheer en periodieke controle daarop nog ontoereikend voor alle applicaties. Procedures voor wijzigingenbeheer veelal een aandachtspunt. Wachtwoordbeleid voor applicaties Key2financiën niet gehele jaar op orde. 	<table border="1"> <thead> <tr> <th>Proces</th> <th>Onvoldoende</th> <th>Voldoende</th> <th>Uitstekend</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Planning en control</td> <td colspan="3"></td> </tr> <tr> <td>Inkopen en aanbesteden</td> <td colspan="3"></td> </tr> <tr> <td>Betalingen (excl. autom.)</td> <td colspan="3"></td> </tr> <tr> <td>Personeel</td> <td colspan="3"></td> </tr> <tr> <td>Subsidies</td> <td colspan="3"></td> </tr> <tr> <td>Omgevingsvergunningen</td> <td colspan="3"></td> </tr> <tr> <td>Automatisering</td> <td colspan="3"></td> </tr> </tbody> </table> <p>● = 2017</p>	Proces	Onvoldoende	Voldoende	Uitstekend	Planning en control				Inkopen en aanbesteden				Betalingen (excl. autom.)				Personeel				Subsidies				Omgevingsvergunningen				Automatisering			
Proces	Onvoldoende	Voldoende	Uitstekend																															
Planning en control																																		
Inkopen en aanbesteden																																		
Betalingen (excl. autom.)																																		
Personeel																																		
Subsidies																																		
Omgevingsvergunningen																																		
Automatisering																																		
Bedrijfsvoering	Vooruitblik jaarrekeningcontrole	Detailbevindingen (zie bijlage 1)																																
<ul style="list-style-type: none"> Belangrijk aandachtspunt is het opstellen/actualiseren van procesbeschrijvingen van alle relevante processen. Wij kunnen niet volledig steunen op de verbijzonderde interne controle. Aandacht voor een formeel afsluitproces, teneinde betrouwbaarheid managementinformatie te waarborgen. 	<ul style="list-style-type: none"> Gemeente Leusden beschikt nog niet over een vastgesteld normenkader voor de uitvoering van de accountantscontrole 2017. Diverse gegevensgerichte controles wegens beperkte interne beheersing en bevindingen IT omgeving (inkopen - salarissen - betrouwbaarheid lijstwerk) Belangrijk aandachtspunt is de controle van de aanbestedingen (door middel van zogeheten 'spendanalyse'). Beheersbaarheid van het sociaal domein blijft lastig door samenwerking met gemeente Amersfoort. 	<p>↑ HOOG IMPACT ↓ LAAG</p> <p>← LAAG RISICO HOOG →</p>																																

2. Waarnemingen vanuit onze natuurlijke advies rol

2.1 Interne beheersing op
organisatieniveau

2.2 Audit en interne controle

2.1 Interne beheersing op organisatieniveau

Indien mogelijk gebruik maken van ELC's

6 elementen beoordeeld

Opmerkingen:

- Geen zichtbare check op tussentijdse cijfers
- Begrotingsproces niet beschreven
- Bestuursrapportages hebben geen (zichtbare) aansluiting met de administratie

In het kader van onze controle hebben wij aandacht besteed aan de Planning & Control cyclus ofwel de interne beheersing op organisatieniveau (zogenaamde 'entity level controls' afgekort ELC's). Indien deze interne beheersing in opzet, bestaan en werking toereikend en aantoonbaar is, kunnen wij als accountant hiervan gebruik maken in onze controle.

Middels een gesprek en door het opvragen van achterliggende documenten hebben wij de volgende onderdelen beoordeeld:

1. Inrichting organisatie ten aanzien van financiën en control
2. Totstandkoming en autorisatie begroting (-wijzigingen)
3. Totstandkoming tussentijdse rapportages
4. Het proces van de totstandkoming van de jaarrekening
5. Extern (provinciaal) toezicht
6. Systeem van risicomanagement

In het algemeen constateren wij dat de gemeente Leusden een uitgebreid, maar niet zichtbaar, systeem van interne beheersing heeft. Naar aanleiding van onze werkzaamheden hebben wij de volgende bevindingen en aanbevelingen:

- De organisatievisie van de gemeente Leusden gaat uit van zelfsturende teams (verantwoordelijkheden laag in de organisatie). Er vinden gedurende het jaar gesprekken plaats tussen de afdelingsmanagers (MT). Wij hebben tijdens de interimcontrole geconstateerd dat de financiële informatie en voortgang niet zichtbaar worden aangesloten met de (financiële) administratie.
- De begroting wordt bottum-up opgesteld. Hiervoor is een planning opgesteld, mede op basis van de kadernota en de eerste bestuursrapportage, etc. Wij hebben begrepen dat dit proces niet beschreven is. Wij adviseren u dit proces te beschrijven, inclusief de interne controlemaatregelen ten aanzien van de totstandkoming van de begroting, vanwege het belang van de begroting als sturingsinstrument. Hetzelfde geldt ook voor het proces ten aanzien van de begrotingswijzigingen.
- De bestuursrapportages komen tot stand mede op basis van de gesprekken tussen de afdelingen en de financiële consultant. Wij hebben tijdens onze interimcontrole vastgesteld dat voorafgaand aan het opstellen van de bestuursrapportages een structureel proces wordt doorlopen. Wij hebben echter geconstateerd dat geen (zichtbare) aansluitingen met subadministraties gemaakt en tussenrekeningen geanalyseerd. Daarnaast hebben wij vastgesteld dat er geen checklist wordt gehanteerd om de volledigheid van de werkzaamheden te waarborgen. Het risico bestaat dat gegevens niet juist of volledig zijn verwerkt in de periode van de betreffende rapportage, waardoor gegevens in de rapportage mogelijk niet correct zijn. Als gevolg hiervan wordt mogelijk gestuurd op foutieve informatie en bestaat het risico dat dat onverwachts toch afwijking kunnen ontstaan. Ten aanzien van het risicomanagement en extern (provinciaal) toezicht hebben wij geen tekortkomingen gesignaleerd.

Wij adviseren u het financieel afsluitproces te formaliseren en te documenteren.

2.2 Audit en interne Controle

Niet steunen op de VIC functie

Bij de controle van de jaarrekening van de gemeente Leusden maken wij gebruik van de uitgevoerde werkzaamheden in het kader van de Verbijzonderde Interne Controle (VIC). Dit houdt in dat wij niet kunnen steunen op de VIC werkzaamheden aangezien de VIC functie binnen gemeente Leusden niet voldoet aan de daaraan gestelde eisen van uit de COS 610.

Conform de COS 610 zijn er drie pijlers waarbij wij rekening dienen te houden om volledig te kunnen steunen op de VIC functie binnen de gemeente Leusden. Deze drie pijlers betreffen:

- Onafhankelijke positie binnen de organisatie.
- Competentieniveau van de toetsende medewerker(s).
- Systematische en gedisciplineerde benadering inclusief kwaliteitsbeheersing.

Onafhankelijke positie binnen de organisatie

Binnen gemeente Leusden is er geen onafhankelijke positie voor de VIC functie daar deze tevens onderdeel is van de financiële afdeling en uit hoofde van deze functie betrokken is bij de uitvoering dan wel de ondersteuning van de processen binnen de gemeente. Als voorbeeld noemen wij de betaalbevoegdheid van de VIC medewerker. Ons advies hierin is om de VIC functie een aparte plek in de organisatie te geven met een directe rapportage mogelijkheid naar zowel het college als de raad en tevens de betaalbevoegdheden door te halen.

Competentieniveau van de toetsende medewerker(s)

De toetsende werkzaamheden worden binnen gemeente Leusden door een ervaren medewerker uitgevoerd dan wel onder zijn verantwoordelijkheid uitgevoerd. Hieromtrent zijn er geen tekortkomingen geconstateerd.

Systematische en gedisciplineerde benadering inclusief kwaliteitsbeheersing

De controles worden systematisch en gedisciplineerd uitgevoerd echter is er geen structureel kwaliteitsbeheersingssysteem waarbij er met een voorbereider en reviewer wordt gewerkt en deze review zichtbaar wordt vastgelegd.

Om tot een kwalitatief hoogwaardige VIC functie te komen is het aan te raden om middels het BLPN samenwerkingsverband gezamenlijk een dergelijke functie op te zetten waarbij verschillende medewerkers van de diverse gemeenten werkzaamheden uitvoeren welke vervolgens door een ander te laten reviewen.

3. Bevindingen materiële processen

3.1

Onze controleaanpak transparanter

3.3

Detailbevindingen

3.2

Effectiviteit processen

3.1 Onze controle nog transparanter

Toenemende eisen aan kwaliteit en documentatie accountantscontrole

Onderkende risico's:

- Management override
- Aanbestedingen
- ICT

Per proces toetsen:

- AO/IB
- ICT
- VIC

Ontwikkelingen in accountancy

De afgelopen jaren is er veel discussie over de kwaliteit van de accountantscontrole. Recent is opnieuw een rapport van de AFM uitgekomen waarin de kwaliteit van de accountantscontrole bij Organisaties van Openbaar Belang (OOB's) is onderzocht. Daarin constateert de AFM dat het veranderproces en de kwaliteitsverbeteringen bij accountantskantoren te langzaam gaan. Mede door het toenemende toezicht van de AFM is ook in het accountantsbranche steeds meer focus op de kwaliteit komen te liggen en documentatie van de controle. Uit het meest recente rapport van de AFM is gebleken dat de controle van gemeenten niet toereikend was en de accountant in het algemeen de controle beter moet uitvoeren en documenteren. Wij willen als BDO geen concessies doen aan de kwaliteit van de controle en nemen de bevindingen ter harte en voeren waar nodig verbeteringen door in onze aanpak. Dat betekent wel dat de werkzaamheden substantieel toenemen voor zowel de gemeentelijke organisatie als voor ons als accountants.

Door deze toenemende eisen aan de controle en documentatie, betekent ook voor de gemeente Leusden dat wij meer werkzaamheden zullen moeten uitvoeren, meer vragen gaan stellen en soms uitgebreidere onderbouwingen verwachten. In onze visie is het cruciaal met onze cliënten in gesprek te blijven over de veranderende eisen die worden gesteld aan de accountantscontrole. Wij vinden het van groot belang dat wij inzicht geven in de normen en verwachtingen ten aanzien van onze controle en de vertaling hiervan specifiek voor de gemeente Leusden. Alleen dan gaat de discussie niet alleen over de kwaliteit van de accountantscontrole, maar ook over de wijze waarop de gemeente hiervan kan profiteren. In deze managementletter hebben wij daarom meer in detail uitgelegd op welke wijze wij de controle hebben ingericht en welke afwegingen wij daarbij maken. Wij doen dat door in deze paragraaf onze risico-inschatting, belangrijkste processen, controleaanpak en afwegingen te beschrijven. Door de toenemende focus op kwaliteit stellen wij ook hogere eisen aan het controlmechanisme is uw organisatie. Hierbij is het van belang om zichtbare controls te onderkennen in relevante processen die leiden tot mutaties in standen en stromen in de jaarrekening. Dit aspect hebben wij meegewogen bij de beoordeling van de opzet en bestaan van de processen, zoals opgenomen in paragraaf 3.2., hetgeen leidt tot een aantal belangrijke aandachtspunten in de beheersing van aantal processen binnen uw organisatie.

Onze inschatting van de risico's en belangrijkste processen

In het kader van de controle van de jaarrekening 2017 en onze aanpak hebben wij een zogenaamde initiële risico-inschatting gemaakt. Wij zien de volgende potentiële risico's in de controle van de jaarrekening van de gemeente Leusden:

- ✓ Het risico van management override; dit is het ook op grond van de controlestandaarden te onderkennen risico dat het management buiten de getroffen interne beheersmaatregelen om invloed zou kunnen of willen uitoefenen op de in de jaarrekening gepresenteerde uitkomsten, bijvoorbeeld door beïnvloeding van schattingsposten (bijvoorbeeld grondexploitatie en voorzieningen)
- ✓ Het niet naleven van de Europese aanbestedingsregels
- ✓ De gevolgen van ongeautoriseerde handelingen in de IT systemen

In onze aanpak steunen wij in grote mate op de interne beheersing in de significante processen van de gemeente Leusden (een zogenaamde systeemgerichte aanpak). Wij kunnen slechts beperkt gebruik van uw eigen verbijzonderde interne controle (VIC). In onze aanpak hebben wij een aantal processen beoordeeld, zoals weergegeven in de bijlage. Voor elk proces beoordelen wij de volgende onderdelen:

- AO/IB : Is sprake van een actueel en toereikend procesbeschrijving met voldoende beheersmaatregelen?
- IT maatregelen : Zijn in en rondom het systeem voldoende waarborgen getroffen ten aanzien van de betrouwbaarheid van de gegevensverwerking?
- VIC : Heeft de VIC de interne beheersmaatregelen getoetst en kunnen wij daar gebruik van maken?

3.1 Onze controle nog transparanter

Onze controlestrategie weergegeven in zogenaamde factsheets

Uitwerking controlestrategie per proces

Indien al deze vragen positief kunnen worden beantwoord, kunnen wij optimaal gebruik maken van uw eigen interne beheersing en kunnen de gegevensgerichte werkzaamheden beperkt blijven tot een minimum.

Om nog beter te communiceren over onze verwachtingen en beoordeling van de processen hebben wij in de bijlagen per proces op één A4 onze controlestrategie weergegeven in een zogenaamde factsheet. In 4 blokken geven wij (niet limitatief) het volgende weer:

1. Welke uitgangspunten en verwachtingen hebben wij ten aanzien van een proces?
2. Wat zijn de belangrijkste interne beheersmaatregelen in het proces en zijn deze wel/ niet toereikend?
3. Wat betekent dit voor ons beeld van dit proces en onze aanpak; ofwel kunnen wij, in combinatie met onze bevindingen t.a.v. de IT, steunen op dit proces (systeemgerichte controle) of is dat op onderdelen niet mogelijk (gegevensgerichte controle aanpak)?
4. Welke gegevensgerichte controles zijn dan nog aanvullend noodzakelijk?

Met deze aspecten willen wij op een transparante wijze communiceren over onze uitgangspunten, aanpak en afwegingen per proces. Vervolgens kunnen wij op basis hiervan ook in goed overleg bepalen welke aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden nog nodig zijn ten behoeve van de controle van de jaarrekening en daar concrete afspraken over maken.

Het is van belang te beseffen dat wij niet alle uitgangspunten, voorwaarden, beheersmaatregelen en afwegingen op één A4 kwijt kunnen. Deze factsheets moet dus niet als limitatief worden gezien, maar hebben tot doel onze controlestrategie en onze aanpak (vanuit het digitaal dossier) beter te communiceren met onze klanten.

Vanzelfsprekend geven wij vanuit onze natuurlijke adviesrol aanbevelingen op welke wijze verbeteringen in de interne beheersing mogelijk zijn. Dit ligt per proces vast in de detailbevindingen.

3.1 Onze controle nog transparanter

Inschattingen van de processen op basis van aantal criteria en professional judgement

Om u inzicht te verschaffen in de kwaliteit van de administratieve organisatie van de Gemeente Leusden hebben wij de belangrijkste voor onze controle significante processen van de Gemeente Leusden aan de hand van een aantal criteria beoordeeld en vergeleken met de norm. Wij hebben hiervoor de volgende criteria gehanteerd:

- Is het proces toereikend beschreven?
- Is de opzet van het proces toereikend?
- Werkt het proces ook daadwerkelijk conform de beschreven opzet?
- Is het proces onderdeel van (tweedelijns) interne controle?
- Is de interne controle voldoende met betrekking tot getrouwheid en rechtmatigheid?
- Hebben wij vanuit de externe controle bevindingen rondom dit proces?
- Is de juridische control beoordeeld en getoetst?
- Is het proces beoordeeld op doelmatigheid?
- Zijn voldoende beheersmaatregelen genomen in de applicaties waarvan het proces gebruik maakt?

Afgezien van bovenstaande criteria blijft altijd sprake van een inschatting (professional judgement) en moet dit vooral worden gebruikt om, samen met uw gemeente, te bespreken op welke aspecten nog verbeteringen mogelijk zijn. Op de volgende pagina hebben wij de effectiviteit van de (voor de jaarrekening relevante) processen grafisch weergegeven.

Over de volgende processen geven wij in het accountantsverslag pas een oordeel:

- Grondexploitatie.
- Belastingen.
- Sociaal Domein.

3.2 Beoordeling opzet en bestaan van processen

Beheersorganisatie scoort in opzet voldoende, rekening houdend met de nog uit te voeren gegevensgerichte werkzaamheden.

Proces	Onvoldoende	Voldoende	Uitstekend
Planning en control			
Inkopen en aanbesteden			
Betalingen (excl. autom.)			
Personeel			
Subsidies			
Omgevingsvergunningen			
Automatisering			

● = 2017

3.2 Beoordeling opzet en bestaan van processen

Processen beoordeeld, rekening houdend met de nog uit te voeren gegevensgerichte werkzaamheden

Om u in één oogopslag inzicht te verschaffen in de kwaliteit van de (administratieve) processen van gemeente Leusden hebben wij in het figuur op de vorige pagina de door ons getoetste processen weergegeven. Daarbij zijn wij bij de beoordeling uitgegaan van de kwaliteit van de processen, rekening houdend met de nog uit te voeren (aanvullende) gegevensgerichte maatregelen.

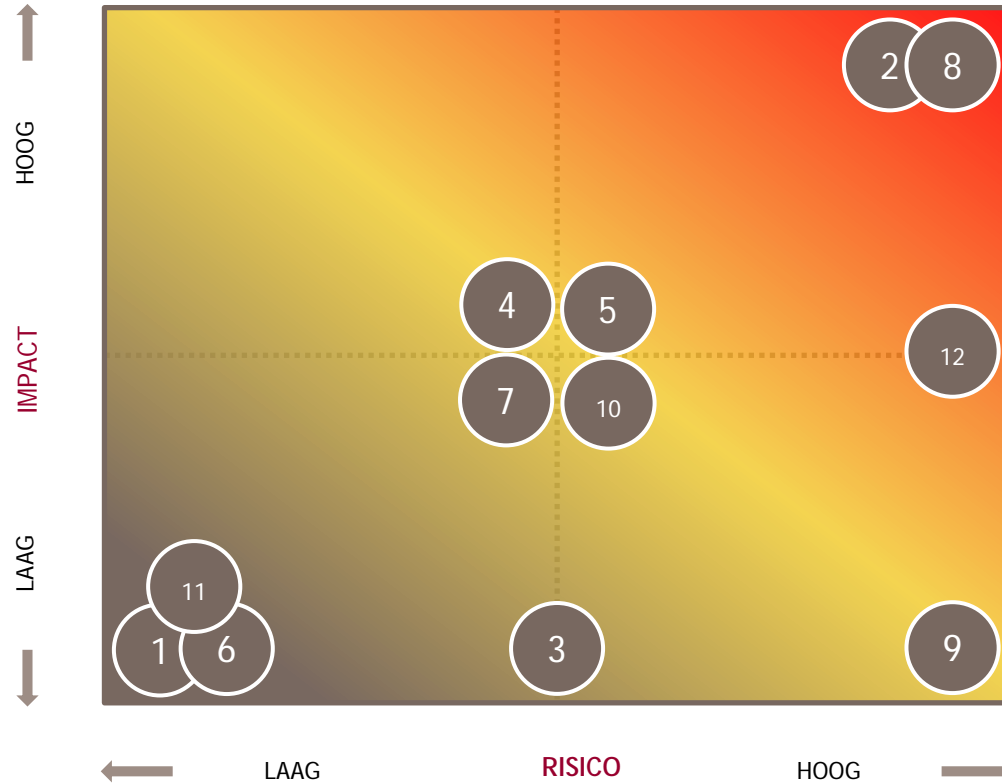
Indien wij alleen de beheersmaatregelen in het proces en de hieraan gerelateerde IT- aspecten als norm zouden nemen en beoordelen, zouden de scores minder positief zijn. Wij zijn echter van mening dat een mix van systeem- en gegevensgerichte controles ook kunnen leiden tot een goede interne beheersing.

Het proces belastingen is niet in de vorige sheet opgenomen, omdat deze werkzaamheden zijn uitbesteed aan GBLT.

In de factsheets per proces (zie bijlagen) is meer in detail weergegeven wat de bevindingen zijn ten aanzien van de beheersmaatregelen in de processen ende daaruit voortvloeiende reguliere / aanvullende gegevensgerichte controlewerkzaamheden.

3.3 Detailbevindingen

De hiernaast genoemde detailbevindingen zijn verder uitgewerkt in de bijlagen

Korte toelichting detailbevindingen 2017

1	Inrichting salaris administratie
2	Controle mutaties salarissen
3	Toetsing subsidieaanvraag
4	Periodieke aansluiting subsidieadministratie
5	Controle memorialen
6	Actualiseren procesbeschrijvingen
7	Betaalomgeving
8	Preventieve controle op type aanbesteding
9	Prestatielevering
10	Periodieke aansluiting vergunningenadministratie
11	Ontbreken van verplichtingenadministratie en contractenregister
12	Facturen zonder routing

4. Informatiebeveiliging

4.1

Inleiding Informatiebeveiliging

4.2

Aanvullende werkzaamheden a.g.v.
bevindingen

4.1 Inleiding betrouwbaarheid IT systemen

Wij beoordelen betrouwbaarheid en continuïteit IT voor zover relevant voor de controle van de jaarrekening

Beoordeelde systemen zijn

- Key2financiën
- Youforce (RAET)

Detailbevindingen IT weergegeven in de bijlage

IT werkzaamheden en onze controlerende rol

Ingevolge artikel 2:393, lid 4 BW, dient de accountant in zijn verslag aandacht te besteden aan de bevindingen die naar voren zijn gekomen uit de beoordeling van de automatiseringsomgeving wat betreft de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking.

Wij benadrukken dat onze jaarrekeningcontrole gericht is op het geven van een oordeel omtrent de jaarrekening zelf en zich niet primair richt op het doen van uitspraken omtrent de betrouwbaarheid en continuïteit van de geautomatiseerde gegevensverwerking als geheel of van onderdelen daarvan. De IT audit werkzaamheden zijn geïntegreerd in de controleaanpak van de jaarrekening.

Het inzicht in de betrouwbare werking van ICT systemen en applicaties en het gebruik daarvan door de organisatie, vormen een onderdeel van de kwaliteit van de interne beheersing en de administratieve organisatie. Algemene IT beheersmaatregelen rond uw kritieke systemen leveren daarnaast een belangrijke bijdrage aan het mitigeren van de risico's op onbeheerste wijzigingen, ongeautoriseerde handelingen en het optreden van verstoringen met impact op de gegevensverwerking.

De bevindingen zoals gerapporteerd in deze management letter zijn gericht geweest op het beoordelen van de opzet en het vaststellen van het bestaan van algemene IT beheersmaatregelen. Wij hebben, in samenwerking met onze IT-Auditors, een aantal van deze maatregelen in het kader van de controle van de jaarrekening beoordeeld voor de systemen Key2Financiën en RAET. Dit om de impact van de risico's van onbeheerste wijzigingen, ongeautoriseerde handelingen en verstoringen te kunnen vaststellen voor die kritieke systemen die gekoppeld zijn aan de voor ons relevante processen en posten.

In bijlage B geven wij de detailbevindingen voor Key2Financiën en RAET. Op het moment dat intern onvoldoende maatregelen in het beheer van de systemen aanwezig zijn, zullen aanvullende (gegevensgerichte) werkzaamheden moeten worden uitgevoerd om aan te tonen dat er zich geen risico's of fouten hebben voorgedaan. In de volgende paragraaf is een overzicht van de (mogelijke) aanvullende werkzaamheden opgenomen.

4.2 Aanvullende werkzaamheden a.g.v. bevindingen IT

Voor een aantal processen leiden de bevindingen van de IT audit tot noodzakelijke aanvullende werkzaamheden om te kunnen komen tot een oordeel bij de jaarrekening

Noodzakelijke aanvullende werkzaamheden jaarrekening

De bevindingen van de IT audit leiden, met name vanwege de bevindingen t.a.v. het autorisatiebeheer, tot de conclusie dat wij niet kunnen steunen op de betreffende systemen. Zonder aanvullende herstelwerkzaamheden mogen wij derhalve niet zonder meer uitgaan van een betrouwbare output uit de IT systemen (lijstwerk). Dit leidt er toe dat aanvullende werkzaamheden vereist zijn om alsnog zekerheid te krijgen dat geen sprake is van materiële fouten in de jaarrekening ontstaan door de bevindingen in de IT omgeving.

In onderstaande tabel hebben wij samengevat bij welke processen in onze optiek aanvullende werkzaamheden vereist zijn. Over de details van deze aanvullend uit te voeren werkzaamheden gaan wij graag met de gemeente Leusden in overleg.

Proces/applicatie	Aanvullende werkzaamheden
Active directory (Windows omgeving)	Voldoet aan de gestelde voorwaardes, geen aanvullende werkzaamheden
Key2Financiën	Een uitgebreide steekproef om de prestatielevering vast te stellen Betrouwbaarheid lijstwerk vaststellen Autorisatie bevestiging door budgethouder
Youforce	Eventuele onvolkomenheden in systeem zijn afgedekt middels mitigerende maatregelen buiten de salarisadministratie om.

Bijlage A: Detailbevindingen en factsheets

Bijlage B: Detailbevindingen IT Systemen

Bijlage C: Fiscale ontwikkelingen

Bijlage D: Actuele ontwikkelingen

BIJLAGE A: DETAILBEVINDINGEN EN FACTSHEETS

BEVINDING 1

Inrichting salaris administratie

PROCES	Personeel	Risico	Laag
JAAR	2017	Impact	Laag
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Bij onze werkzaamheden hebben wij geconstateerd dat alle medewerkers salarisadministratie van zowel Bunschoten, Leusden, Putten en Nijkerk mutaties kunnen doorvoeren in de salarisadministratie van gemeente Leusden. Echter zijn de salarisadministraties van Leusden en de andere samenwerkende gemeenten op verschillende wijzen ingericht. Tijdens de interimcontrole hebben wij geconstateerd dat een onbelaste (reiskosten)vergoeding als een belaste vergoeding is verantwoord in het salaris van de betreffende medewerker.</p> <p>Risico: Doordat de salarisadministratie niet op éénduidige wijze is ingericht en alle salarisadministrateurs elkaars werk bij afwezigheid kunnen overnemen bestaat er een risico dat salarisgegevens op onjuiste wijze worden geboekt. Ontstaat er door het foutief inboeken van looncomponenten een fiscaal risico, denk hierbij aan onvolledige afdrachten van de loonheffing.</p> <p>Aanbeveling: Draag zorg voor een éénduidige werkwijze voor alle vier de gemeenten. Aangezien alles salarisadministrateurs taken van elkaar kunnen overnemen mitigeert dit de kans op fouten. Met name wanneer de situatie zich voordoet dat ze taken voor een andere gemeente overnemen.</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Zie factsheet.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]		

BEVINDING 2

Controle mutaties salarissen

PROCES	Personeel	Risico	Hoog
JAAR	2017	Impact	Hoog
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Wij hebben geconstateerd dat een medewerker salarisadministratie de maandelijkse mutaties invoert en dat vervolgens een salarisadministrateur van een andere BLNP gemeente de mutaties controleert. Hierbij valt het op dat deze controle achteraf plaats vindt en dat de controlerende medewerker tevens mutatie rechten heeft.</p> <p>Risico: Het risico is dat een medewerker van een andere gemeente onrechtmatig mutaties doorvoert in de administratie van de gemeente Leusden en deze vervolgens zelf goedkeurt.</p> <p>Aanbeveling: Er dient een duidelijke functiescheiding te zijn tussen controle en invoer, zodat degene die controleert (andere gemeente) niet kan invoeren in het systeem van salarisadministratie van gemeente Leusden. Daarbij dient zowel degene die invoert als degene die controleert, dit zichtbaar af te tekenen op de mutatielijsten. Vanaf halverwege het jaar tekent de andere gemeente dit ook af, echter is hier niet het gehele jaar sprake van. Wij adviseren u voor het uitbetalen van de salarissen een controle op de uitbetaling uit te voeren, waarbij de (netto) salarissen over de huidige periode worden vergeleken met voorgaande periode aan de hand van een was-woordt-lijst (standenregister).</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Zie factsheet.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	<i>[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]</i>		

BEVINDING 3

Toetsing subsidieaanvraag

PROCES	Verstreckte subsidies	Risico	Midden
JAAR	2017	Impact	Laag
CATEGORIE	Rechtmatigheid		
	<p>Bevinding: Subsidieaanvragen worden niet zichtbaar getoetst of de aanvraag voldoet aan de algemene subsidieverordening (activiteitenplan, begroting, vastgesteld aanvraagformulier).</p> <p>Risico: Hierdoor is er een risico dat onrechtmatige aanvragen in behandeling worden genomen en mogelijk toegezegd worden.</p> <p>Aanbeveling: Advies is om een checklist in te vullen per aanvraag, waardoor zichtbaar is waarom een aanvraag wel of niet is goedgekeurd. Wanneer er niet aan voldaan wordt door de hardheidsclausule, dient deze verder wel gevolgd te worden en de afwijking van algemene subsidieverordening goedgekeurd te worden door het College.</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Zie factsheet.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]		

BEVINDING 4

Periodieke aansluiting subsidieadministratie

PROCES	Verstreckte subsidies	Risico	Midden
JAAR	2017	Impact	Midden
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Door de financiële medewerkers wordt geen periodieke aansluiting gemaakt tussen de subadministratie van subsidies en de financiële administratie. Echter wordt er wel jaarlijks steekproefsgewijs een aansluiting gemaakt tussen de verstreckte beschikking en de financiële administratie.</p> <p>Risico: Hierdoor is geen controle of alle subsidies en gebeurtenissen die hadden moeten worden vastgelegd, daadwerkelijk ook zijn vastgelegd in de financiële administratie. Daarnaast kan er geen tussentijdse sturing plaatsvinden.</p> <p>Aanbeveling: Periodiek een aansluiting maken tussen de subadministratie van subsidies en de financiële administratie</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Zie factsheet.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]		

BEVINDING 5

Controle memorialen

PROCES	FRCP	Risico	Midden
JAAR	2017	Impact	Midden
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Wij hebben geconstateerd dat er geen controle op memoriaalboekingen aanwezig is.</p> <p>Risico: Het risico bestaat dat boekingen onjuist of onrechtmatig worden doorgevoerd, derhalve kan sprake zijn van onjuiste sturing op basis budgetten, dan wel crediteuren onrechtmatig worden afgeboekt.</p> <p>Aanbeveling: Zichtbare controle uitvoeren op de memoriaalboekingen door een onafhankelijke functionaris</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Zie factsheet.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	<i>[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het management letter punt.]</i>		

BEVINDING 6

Actualiseren procesbeschrijvingen

PROCES	FRCP	Risico	Laag
JAAR	2017	Impact	Laag
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Bij de beoordeling van de opzet van de processen hebben wij geconstateerd dat procesbeschrijvingen niet aanwezig zijn.</p> <p>Risico: Het risico bestaat dat na verloop van tijd onvoldoende kennis aanwezig is van de interne beheersingsmaatregelen binnen de processen waardoor deze niet meer of gedeeltelijk worden uitgevoerd.</p> <p>Aanbeveling: Wij adviseren u om de bestaande procesbeschrijvingen te actualiseren.</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	U heeft voor ons de handreikingen procesanalyse ingevuld. Derhalve zijn geen aanvullende werkzaamheden noodzakelijk echter blijft dit een aandachtspunt.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]		

BEVINDING 7

Betaalomgeving

PROCES	Betalingen	Risico	Midden
JAAR	2017	Impact	Midden
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Wij hebben geconstateerd dat de bevoegdheden van een medewerker binnen de gemeente Leusden ten aanzien van de Rabobank rekeningen te ruim zijn ingericht. Deze te ruime bevoegdheden betreffen de beheer rechten en tevens het recht om zelfstandig betalingen uit te voeren tot € 2.500.000.</p> <p>Risico: Het risico dat ontstaat door te ruime betalingsbevoegdheden binnen een bankapplicatie is dat er onrechtmatig geld wordt onttrokken aan de gemeente.</p> <p>Aanbeveling: Beperk de rechten op dusdanige wijze in dat er een werkbare situatie blijft waarbij niet één persoon alle rechten heeft.</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Analyse op de bankbetalingen bij de Rabobank rekeningen		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	<i>[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]</i>		

BEVINDING 8

Preventieve controle op type aanbesteding

PROCES	Inkopen aanbestedingen	Risico	Hoog
JAAR	2017	Impact	Hoog
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Wij hebben geconstateerd dat het doen van aanbestedingen niet formeel wordt afgedwongen. Wel zijn er repressieve maatregelen getroffen middels een spendanalyse. Gedurende het proces wordt de rechtmatigheid geborgd door een zes ogen principe op het proces-verbaal van opening.</p> <p>Risico: Het risico bestaat dat (Europese) aanbestedingsregels niet worden nageleefd.</p> <p>Aanbeveling: Wij adviseren de inschakeling van een inkoopadviseur verplicht te stellen boven het grensbedrag. Hiervoor kunt u gebruik maken van zogenaamde startformulieren.</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Zie factsheet.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	<i>[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]</i>		

BEVINDING 9

Prestatielevering

PROCES	Inkopen	Risico	Middel
JAAR	2017	Impact	Hoog
CATEGORIE	Rechtmatigheid		
	<p>Bevinding: Wij hebben geconstateerd dat een budgethouder goederen zelfstandig kan bestellen en tevens zelfstandig de factuur kan autoriseren voor prestatielevering en akkoord voor betaling. Doordat er geen vier ogen principe geldt voor de prestatielevering liggen alle bevoegdheden bij 1 persoon.</p> <p>Risico: Het risico hierbij is dat bestellingen zonder levering aan de gemeente plaatsvinden en prestatielevering achteraf niet meer kan worden vastgesteld.</p> <p>Aanbeveling: Draag zorg dat eerst een medewerker tekent voor de prestatielevering alvorens de budgethouder tekent voor het autoriseren van de factuur.</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Zie factsheet.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	<i>[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]</i>		

BEVINDING 10

Periodieke aansluiting vergunningenadministratie

PROCES	Omgevingsvergunningen	Risico	Midden
JAAR	2017	Impact	Midden
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding Door de financiële medewerkers wordt geen periodieke aansluiting gemaakt tussen de subadministratie van omgevingsvergunningen en de financiële administratie. Echter wordt jaarlijks deze aansluiting welgemaakt.</p> <p>Risico: Hierdoor is geen tussentijdse controle of de financiële administratie volledig is.</p> <p>Aanbeveling: Periodiek een aansluiting maken tussen de subadministratie van omgevingsvergunningen en de financiële administratie</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Zie factsheet.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]		

BEVINDING 11

Ontbreken van verplichtingenadministratie en contractenregister

PROCES	FRCP	Risico	Laag
JAAR	2017	Impact	Laag
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding De gemeente Leusden maakt geen gebruik van een verplichtingen administratie dan wel een contractenregister.</p> <p>Risico: Door het ontbreken van een verplichtingen administratie bestaat het risico dat er onverwachte (grote) kostenposten zich aandienen zonder dat de gemeente hiervan op de hoogte is dan wel dat budgetten worden overschreden doordat er onvoldoende inzicht is in de voortgang van de nog te ontvangen facturen. Het risico van onvoldoende inzicht in de nog te verwachten kosten dient zich tevens aan door het ontbreken van een contractenregister. Tevens kunnen er ook kritische termijnen ten aanzien van een contract worden gemist. Deze kritische termijnen houden verband met het vernieuwen en eventueel aanbesteden van de contracten. Dan wel contractuele verplichtingen die buiten beeld raken bij de gemeente.</p> <p>Aanbeveling: Wij adviseren u om een verplichtingen administratie en een contractenregister te implementeren.</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Zie factsheet.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]		

BEVINDING 12

Facturen zonder routing

PROCES	Inkopen	Risico	Midden
JAAR	2017	Impact	Midden
CATEGORIE	Getrouwheid en rechtmatigheid		
	<p>Bevinding Door de crediteurenadministratie kunnen er facturen worden ingeboekt waar geen routing voor wordt aangemaakt. Deze facturen staan dan, zonder tussenkomst van een budgethouder en dus zonder autorisatie, klaar voor betaling.</p> <p>Risico: Het risico is dat hierdoor facturen onrechtmatig worden betaald zonder dat deze geautoriseerd zijn.</p> <p>Aanbeveling: Het verdient de aanbeveling dat iedere factuur een routing kent zodat alle facturen tenminste eenmaal worden geautoriseerd door een verantwoordelijk budgethouder.</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Zie factsheet.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]		

Factsheet planning en control

Oordeel en (vervolg) aanpak planning en control

NORMEN EN VERWACHTINGEN T.A.V. PLANNING EN CONTROL CYCLUS

- Actuele planning voor de rapportage momenten
- Stramien voor het opstellen van specificaties bij een rapportage
- Stramien voor het opstellen van een rapportage (tussentijds dan wel jaarrekening)
- Controle op juistheid en volledigheid van de opgenomen gegevens in de rapportage
- Vaststellen dat de informatie welke ten grondslag ligt aan de rapportage betrouwbaar tot stand is gekomen
- Vaststellen dat de voorafgaande en nagekomen journaalposten zichtbaar worden gecontroleerd op toelaatbaarheid en juiste verwerking
- Verbijzonderde interne controle op interne beheersmaatregelen

BEVINDINGEN EN EFFECT OP ONZE CONTROLAANPAK

Conclusie proces / controleaanpak	✓	○	✗	Opmerkingen
Opzet en bestaan AO/IB		○		Veel controls wel aanwezig maar niet zichtbaar
Werking AO/IB			✗	Doordat controls onvoldoende zichtbaar zijn kunnen we niet vaststellen dat deze controls werken.
IT beheers maatregelen			✗	
VIC op proces				Geen VIC op ingericht
Conclusie t.a.v. proces		○		Wij kunnen niet volledig steunen op het proces
Conclusie t.a.v. aanpak	Gegevensgericht			

INSCHATTING INTERNE BEHEERSMAATREGELEN

Beheersmaatregelen in het proces		
1. Functiescheiding opstellen rapportage		
2. Autorisatie van de voorafgaande en nagekomen journaalposten		
3. Controle op betrouwbaarheid specificaties, aansluitingen en analyse onderliggend aan de rapportage		
4. Periodiek formeel afsluitproces		

EXTRA GEGEVENSGERICHTE WERKZAAMHEDEN

Vorbereid door de gemeente:

- Algehele aansluiting van de jaarrekening op de financiële administratie
- Vaststellen dat de gehanteerde grondslagen conform het BBV zijn aan de hand van een checklist die door BDO verstrekt zal worden

Factsheet Begrotingswijzigingen

Oordeel en (vervolg) aanpak planning en control

NORMEN EN VERWACHTINGEN T.A.V. PLANNING EN CONTROL CYCLUS

- Raadsvoorstel voor de begrotingswijzigingen
- Uitdraai van de verwerking van de begrotingswijzigingen
- Zichtbare controle op de verwerking van de begrotingswijzigingen

INSCHATTING INTERNE BEHEERSMAATREGELEN

Beheersmaatregelen in het proces

1. Zichtbare controle op verwerking begrotingswijzigingen

BEVINDINGEN EN EFFECT OP ONZE CONTROLAANPAK

Conclusie proces / controleaanpak	✓	○	✗	Opmerkingen
Opzet AO/IB		○		Er bestaat geen beschrijving van opstellen / wijzigen begroting
Bestaan en werking AO/IB		○		
IT beheers maatregelen			✗	
VIC op proces				Geen VIC op ingericht
Conclusie t.a.v. proces		○		Wij kunnen niet volledig steunen op het proces
Conclusie t.a.v. aanpak	Combinatie systeemgericht / gegevensgericht			

EXTRA GEGEVENSGERICHTE WERKZAAMHEDEN

Vorbereid door de gemeente:

- Algehele aansluiting primaire begroting in de jaarrekening met de begroting zoals vastgesteld door de raad
- Vaststellen dat de begroting na wijzigingen in overeenstemming is met de wijzigingen zoals vastgesteld door de raad.
- Vaststellen dat er geen onrechtmatige begrotingsoverschrijdingen hebben plaatsgevonden.

Factsheet Inkoop- en aanbestedingsproces

Oordeel en (vervolg) aanpak inkoop proces

NORMEN EN VERWACHTINGEN T.A.V. HET INKOOPPROCES

- Actuele AO-beschrijving
- Vastgesteld inkoopbeleid en analyse inkoop
- Budgethoudersregeling op papier en in systeem
- Contract- en/of verplichtingenadministratie
- Sluitende interne beheersing op rechtmatigheidsrisico aanbestedingen
- Functiescheiding in financieel systeem t.a.v. bestellen / budget / prestatie (3-way match)
- Sluitende controle betalingsverkeer en crediteurenstamgegevens
- Sluitende IT General Controls rondom het IT-systeem
- Verbijzonderde interne controle op interne beheersmaatregelen
- Controle op betrouwbaarheid en juistheid van betaallijsten
- Interne analyse spendanalyse

INSCHATTING INTERNE BEHEERSMAATREGELEN

Beheersmaatregelen in het proces		
1. Sluitende interne beheersing op rechtmatigheidsrisico aanbestedingen		
2. Functiescheiding t.a.v. bestellen / budget / prestatie		
3. Controle op betaalbestand		
4. Controle op mutaties crediteurenstamgegevens		
5. Controle op juiste vorm aanbesteding		
6. Check op BTW- codering en verwerking		
7. Controle op activeren / kosten / onderhoud		

BEVINDINGEN EN EFFECT OP ONZE CONTROLAANPAK

Conclusie proces / controleaanpak				Opmerkingen
Opzet en bestaan AO/IB				In opzet voldoende controls aanwezig echter bestaan niet vast kunnen stellen voor de autorisatie van de facturen gezien de IT bevindingen
Werking AO/IB				
IT beheers maatregelen				Zie IT bevindingen K2F in 4.2
VIC op proces				Zie bevindingen ten aanzien van VIC functie
Conclusie proces				Wij kunnen niet steunen op het proces
Conclusie aanpak	Gegevensgericht			

EXTRA GEGEVENSGERICHTE WERKZAAMHEDEN

Vorbereid door de gemeente:

- Gedetailleerde spendanalyse
- Steekproef op prestatielevering
- Bevestiging van autorisatie
- Analyse BTW-codering
- Zie aanvullende werkzaamheden n.a.v. IT audit: review op gebruikers, rollen en bevoegdheden

Aanvullend zelfstandig door BDO:

- Controle juistheid activering / exploitatie / onderhoud
- Controle op door gemeente uitgevoerde werkzaamheden (zoals hierboven weergegeven)

Factsheet Personeelsproces

Oordeel en (vervolg) aanpak personeelsproces

NORMEN EN VERWACHTINGEN T.A.V. HET PERSONEELPROCES

- Actuele AO-beschrijving
- Vastgestelde arbeidsvoorwaarden, actueel declaratiereglement
- Autorisatiematrix bevoegdheden
- Toetsingskader naleving CAO voorwaarden i.r.t. opgestelde arbeidsovereenkomsten
- 4-ogen principe omtrent controle mutaties salarisadministratie
- Sluitende IT General Controls rondom de IT omgeving
- Controle op betrouwbaarheid en juistheid van betaallijsten
- Verbijzonderde interne controle op interne beheersmaatregelen
- Uitwerking VIC WNT conform het BDO werkprogramma
- Autorisatiematrix bevoegdheden op papier en in systeem
- Interne analyse personeelskosten

INSCHATTING INTERNE BEHEERSMAATREGELEN

Beheersmaatregelen in het proces		
1. Controle / functiescheiding verwerking mutaties salarisadministratie		
2. Autorisatie arbeidsovereenkomst conform mandaat		
3. Controle bruto / netto berekening		
4. Interne controle op volledige mutatieverwerking salarisadministratie		
5. Controle op naleving WNT		
6. Tussentijdse aansluiting salarisadministratie met financiële administratie		

BEVINDINGEN EN EFFECT OP ONZE CONTROLAANPAK

Conclusie proces / controleaanpak				Opmerkingen
Opzet AO/IB				Procesbeschrijving is geactualiseerd
Bestaan en werking AO/IB				De controle op de salarismutaties is niet voldoende zichtbaar, dit geldt ook voor de controle op de betaallijsten
IT beheers maatregelen				Er kan niet gesteund worden op de IT omgeving
VIC op proces				Er zijn VIC werkzaamheden uitgevoerd op het proces, echter zijn hier bevindingen aangetroffen
Conclusie t.a.v. proces				Wij kunnen niet volledig steunen op het proces
Conclusie t.a.v. aanpak	Er wordt een gegevensgerichte aanpak gehanteerd			

EXTRA GEGEVENSGERICHTE WERKZAAMHEDEN

Vorbereid door de gemeente:

- Een aanvullende gegevensgerichte controle om vast te stellen dat salarismutaties juist zijn verwerkt (standenregister op jaarbasis)
- Controle op juistheid van invoer premies
- Aansluiting salarisadministratie financiële administratie
- Aanwezigheidscontrole (controle op indienst medewerkers)
- Cijferanalyse loonkosten per FTE per periode
- Voorbereiding WNT controle door de VIC

Aanvullend zelfstandig door BDO:

- Beoordeling ISAE-verantwoording op impact controle
- Controle op door gemeente uitgevoerde werkzaamheden (zoals hierboven weergegeven)

Factsheet proces Subsidieverstrekingen

Oordeel en (vervolg) aanpak proces Subsidieverstrekingen

NORMEN EN VERWACHTINGEN T.A.V. DE SUBSIDIEVERSTREKKINGEN

- Actuele AO-beschrijving
- Vastgestelde subsidieverordening en onderliggende beleidsregels
- Budgethoudersregeling op papier en in systeem
- Betrouwbaar subsidievolgsysteem
- Toets op subsidieaanvraag aan de hand van de subsidieverordening
- Toet bij vaststelling op nakomen van de afspraken in de verleningsbeschikking
- Sluitende IT General Controls rondom het IT-systeem
- Verbijzonderde interne controle op interne beheersmaatregelen

INSCHATTING INTERNE BEHEERSMAATREGELEN

Beheersmaatregelen in het proces		
1. Aansluiting tussen subsidieadministratie en financiële administratie		
2. Functiescheiding t.a.v. verlenen subsidies (zichtbare toetsing)		
3. Functiescheiding t.a.v. vaststellen subsidie (zichtbare toetsing)		
4. Budgethouders kunnen alleen subsidies goedkeuren op eigen combinaties kostensoorten/kostenplaatsen		
5. Zichtbare controle budgetruimte door budgethouders		

BEVINDINGEN EN EFFECT OP ONZE CONTROLAANPAK

Conclusie proces / controleaanpak				Opmerkingen
Opzet en bestaan AO/IB				Procesbeschrijving subsidieverstreking aanwezig
Werking AO/IB				Werking niet getest door BDO (in verband met gegevensgerichte controleaanpak)
IT beheers maatregelen				Het systeem wordt niet getoetst
VIC op proces				De controller heeft geen werkzaamheden verricht op dit proces
Conclusie proces				Keuze BDO voor gegevensgerichte controle
Conclusie aanpak	Gezien omvang kiest BDO voor gegevensgerichte controle			

EXTRA GEGEVENSGERICHTE WERKZAAMHEDEN

Vorbereid door de gemeente:

- Aansluiting per jaareinde tussen subsidieadministratie en Key2financiën

Aanvullend zelfstandig door BDO:

- Steekproef op de verstrekte subsidies van grotere omvang dan wanneer we op het proces kunnen steunen.

Factsheet proces Omgevingsvergunningen

Oordeel en (vervolg) aanpak proces omgevingsvergunningen

NORMEN EN VERWACHTINGEN T.A.V. DE OMGEVINGSVERGUNNINGEN

- Actuele AO-beschrijving
- Vastgestelde legesverordeningen inclusief tarieventabel
- Budgethoudersregeling op papier en in systeem
- Betrouwbare subadministratie
- Sluitende IT General Controls rondom het IT-systeem
- Verbijzonderde interne controle op interne beheersmaatregelen

INSCHATTING INTERNE BEHEERSMAATREGELEN

Beheersmaatregelen in het proces		
1. Periodieke aansluiting sub-administratie met financiële administratie		
2. Volledigheid aanvragen door middel van handhavers		
3. Functiescheiding t.a.v. betrouwbaarheid en rechtmatigheid beschikking		

BEVINDINGEN EN EFFECT OP ONZE CONTROLAANPAK

Conclusie proces / controleaanpak				Opmerkingen
Opzet en bestaan AO/IB				Procesbeschrijving is niet geactualiseerd
Werking AO/IB				BDO heeft de werking niet vastgesteld (gegevensgerichte controle)
IT beheersmaatregelen				Geen IT audit op dit proces uitgevoerd
VIC op proces				De controller heeft geen werkzaamheden verricht op dit proces
Conclusie proces				BDO kiest voor een gegevensgerichte controleaanpak
Conclusie aanpak	BDO kiest voor een gegevensgerichte controleaanpak			

EXTRA GEGEVENSGERICHTE WERKZAAMHEDEN

Vorbereid door de gemeente:

- Aansluiting per jaareinde tussen K2F en subadministratie
- Op basis van procesanalyse kiest BDO voor een gegevensgerichte controleaanpak, dus geen aanvullende gegevensgerichte werkzaamheden benodigd

BIJLAGE B: DETAILBEVINDINGEN IT SYSTEMEN

BEVINDING 1

Vorbereiding meldplicht Datalekken & AVG 2018

PROCES	Meldplicht datalekken	Risico	Hoog
JAAR	2017	Impact	Hoog
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Op 25 mei 2018 treedt de Europese verordening (vaak aangehaald als: "Algemene Verordening Gegevensbescherming" (AVG) in werking en vervangt dan de huidige WBP. De AVG stelt een aantal aanvullende eisen aan organisaties, waaronder:</p> <ul style="list-style-type: none">• Het kunnen realiseren van het recht op inzage, het recht op correctie en verwijdering ('recht om vergeten te worden') en het recht op dataportabiliteit;• Het beschikbaar hebben van register van verwerkingen, waarin u opneemt welke persoonsgegevens u verwerkt en wat de wettelijke basis daarvoor is;• Het verplicht uitvoeren van een Privacy Impact Assessment (PIA) waarbij de privacy risico's in kaart worden gebracht van de verwerking van persoonsgegevens (met een hoog privacyrisico);• Afhankelijk van het type verwerkingen en de omvang van uw onderneming: het aanstellen van een functionaris voor gegevensbescherming (Privacy Officer). <p>Wij hebben vernomen dat de Gemeente Leusden beschikt over (1) een security officer / CISO. Zij verzorgen eventuele meldingen aan het AP; (2) een gedocumenteerde procedure omtrent het melden van datalekken. In 2017 is er (nog) geen sprake geweest van een melding aan het AP; en (3) diverse bewerkersovereenkomsten met relevante derde partijen.</p> <p>Risico: Als gevolg van tekortkomingen ten aanzien van deze wet en regelgeving bestaat er risico op sancties en imagoschade.</p> <p>Aanbeveling: Wij adviseren om de maatregelen vereist vanuit de Wbp en AvG aantoonbaar te implementeren, voor zover dit nog niet gedaan is. In aanvulling hierop adviseren wij de Gemeente Leusden (PIA-)analyses uit te voeren op aanwezige gegevensverwerkingen waar persoonsgegevens zijn betrokken, en nadien vast te stellen wie voor elke gegevensverwerking verantwoordelijk is en of aan de eisen van de Wbp / AvG is voldaan.</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Nadere toelichting ten tijde van onze jaarrekeningcontrole 2017.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]		

BEVINDING 2

Logische toegangsbeveiliging - Autorisatiebeheerproces

PROCES	IT General Controls	Risico	Midden
JAAR	2017	Impact	Midden
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Rondom het op beheerste wijze toekennen, muteren, intrekken en op periodieke basis controleren van toegekende autorisaties, hebben wij de volgende bevindingen geconstateerd:</p> <ul style="list-style-type: none">• Gedocumenteerde normposities (waar per bedrijfsfunctie de benodigde autorisaties voor de betreffende applicatie zijn benoemd) welke als basis dienen voor de autorisatie-inrichting in de onderzochte systemen ontbreken vooralsnog voor de applicaties in scope.• Accounts van vertrokken medewerkers worden binnen Key2Financiën niet tijdig geblokkeerd.• Periodieke controle van de toegekende autorisaties in Key2Financiën vindt wel plaats, echter aangezien geen gedocumenteerde normposities aanwezig is vindt dit naar inzicht van de betreffende medewerker plaats voor de kritische rechten. Met betrekking tot RAET vindt geen periodieke review plaats. <p>Risico: Doordat rechten niet op basis van een normpositie worden toegekend bestaat het risico dat gebruikers meer rechten hebben dan nodig is uit hoofde van hun functie.</p> <p>Het risico van niet tijdig blokkeren van accounts van medewerkers uit dienst is dat er mogelijk ongeautoriseerde handelingen door de medewerker zelf, of andere medewerkers in bezit van het wachtwoord, kunnen worden uitgevoerd.</p> <p>Door het ontbreken van controleerbare periodieke controles op de toegekende autorisaties binnen de applicaties, bestaat het risico dat gebruikers meer rechten in deze applicaties hebben dan nodig uit hoofde van hun functie dan wel dat dit niet of te laat wordt gedetecteerd. De in de applicaties aangebrachte functiescheiding kan hierdoor worden doorbroken met mogelijk ongeautoriseerde handelingen tot gevolg.</p>		

BEVINDING 2

Logische toegangsbeveiliging - Autorisatiebeheerproces

PROCES	IT General Controls	Risico	Midden
JAAR	2017	Impact	Midden
CATEGORIE	Getrouwheid		
	Aanbeveling: Wij adviseren om: <ul style="list-style-type: none">• Een procedure op te stellen en te implementeren waarin het toekennen, wijzigen en intrekken van autorisaties aantoonbaar wordt geborgd.• De organisatorische functiescheiding te vertalen in functie-/rolautorisatiematrices (normposities) waarin de benodigde autorisaties per organisatorische functie en per applicatie zijn benoemd. Deze normposities dienen tevens te worden gebruikt bij het toekennen van autorisaties en kunnen als uitgangpunt dienen voor de periodieke controle op autorisaties.• Ten aanzien van uit dienst, waarborgen in te bouwen dat gebruikersaccounts tijdig worden geblokkeerd (uiterlijk laatste werkdag).• Periodieke controles op actualiteit en juistheid van toegekende autorisaties te implementeren. Daarbij wordt in oogschouw genomen dat:<ul style="list-style-type: none">- de controle wordt uitgevoerd of geverifieerd door een functionaris die niet de bevoegdheid heeft om autorisaties in de applicatie aan te passen;- de uitgevoerde controles zichtbaar dan wel reproduceerbaar worden vastgelegd.		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Nadere toelichting ten tijde van onze jaarrekeningcontrole 2017.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING			

BEVINDING 3

Logische toegangsbeveiliging - Superusers

PROCES	IT General Controls	Risico	Hoog
JAAR	2017	Impact	Hoog
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Binnen de applicaties Key2Financiën en RAET beschikken gebruikers met een rol in de organisatorische processen over beheerrechten. De Gemeente Leusden maakt samen met de Gemeenten Bunschoten, Nijkerk en Putten gebruik van deze applicaties. Binnen de andere Gemeenten zijn gebruikers aanwezig met (beheer)rechten op de omgeving van de Gemeente Leusden.</p> <p>Risico: Het risico bestaat dat gebruikers functie overschrijdende handelingen kunnen uitvoeren binnen het systeem waardoor applicatieve controles kunnen worden omzeild en door het beschikken over super user rechten kunnen deze gebruikers ongeautoriseerd de eigen rechten, en rechten van afdelingscollega's/directe collega's aanpassen danwel informatie uit andere Gemeenten inzien.</p> <p>Aanbeveling: Wij adviseren om beheerrechten alleen toe te kennen aan personen van de IT afdeling om functiescheiding tussen de beheerorganisatie en de gebruikersorganisatie te waarborgen. Het aantal superuser accounts dient beperkt te zijn tot een strikt noodzakelijke groep en indien mogelijk, dienen superuser handelingen te worden gemonitored. Daarnaast adviseren wij om afspraken te maken met de andere Gemeenten met betrekking tot het verstrekken van beheerrechten en autorisatiebeheer in het algemeen.</p>		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Nadere toelichting ten tijde van onze jaarrekeningcontrole 2017.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	<i>[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]</i>		

BEVINDING 4

Logische toegangsbeveiliging - Authenticatie

PROCES	IT General Controls	Risico	Hoog
JAAR	2017	Impact	Hoog
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: De toegang tot de kernapplicaties is bij de Gemeente Leusden afgeschermd met een gebruikersnaam- en wachtwoordcombinatie. De Gemeente Leusden beschikt daarbij over een formeel wachtwoordbeleid waarin minimaal noodzakelijke eisen zijn gedefinieerd.</p> <p>Ten aanzien van Key2Financiën is een aparte login / wachtwoord combinatie van toepassing. Wij hebben vastgesteld dat dit wachtwoord niet aan eisen hoeft te voldoen. Wij hebben vernomen dat de Gemeente Leusden nog in overleg was met de andere gemeenten ten einde de wachtwoordinstellingen te bepalen en dat deze inmiddels zijn aangepast. De wachtwoordeisen van RAET zijn wel voldoende.</p> <p>Daarnaast hebben wij vastgesteld dat binnen het netwerk gebruikersaccounts aanwezig zijn welke zijn uitgezonderd van het periodiek verplicht wijzigen van het wachtwoord. Hieronder bevinden zich ook gebruikers met toegang tot Key2Financiën.</p> <p>Risico: Zwakke wachtwoordmethodieken leiden tot het risico dat wachtwoorden bekend raken of worden geraden. Dit kan leiden tot ongeoorloofd gebruik van gebruikersaccounts. Hierdoor kan functiescheiding ongemerkt worden doorbroken: een gebruiker kan toegang krijgen tot kritieke acties of transacties waartoe hij uit hoofde van interne beheersing geen toegang zou moeten hebben. Daarnaast is niet zeker dat de gebruiker zoals geïdentificeerd door de applicatie ook verwijst naar de medewerker die de handeling daadwerkelijk heeft verricht. Hierdoor kunnen medewerkers niet of slechts beperkt verantwoordelijk worden gesteld voor (bewuste of onbewuste) ongewenste acties in de systemen.</p>		

BEVINDING 4

Logische toegangsbeveiliging - Authenticatie

PROCES	IT General Controls	Risico	Hoog
JAAR	2017	Impact	Hoog
CATEGORIE	Getrouwheid		
	Aanbeveling: Wij adviseren om een wachtwoordbeleid te implementeren binnen Key2Financiën. Daarbij adviseren wij tenminste de volgende wachtwoordeisen te hanteren en dit op geautomatiseerde wijze af te dwingen: <ul style="list-style-type: none">• Minimale wachtwoordlengte van zes karakters;• Verplicht wijzigen van het wachtwoord na maximaal 180 dagen waarbij er geen uitzonderingen worden gemaakt voor persoonsgebonden accounts;• Gebruiken van complexiteit in wachtwoorden<ul style="list-style-type: none">- Verplicht gebruik van een kleine letter;- Verplicht gebruik van een hoofdletter;- Verplicht gebruik van een speciaal teken (bijv. # of \$);• Minimaal de laatste drie wachtwoorden worden onthouden en kunnen niet worden hergebruikt;• Een account blokkeert na maximaal 7 foutieve inlogpogingen.		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Nadere toelichting ten tijde van onze jaarrekeningcontrole 2017.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	<i>[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]</i>		

BEVINDING 5

Continuïteitsbeheer

PROCES	IT General Controls	Risico	Laag
JAAR	2017	Impact	Laag
CATEGORIE	Getrouwheid		
	<p>Bevinding: Het proces van continuïteitswaarborging is besproken, waarbij de volgende constatering is gedaan:</p> <ul style="list-style-type: none">• Dagelijks worden back-ups van de database van Key2Financiën gemaakt. De monitoring op het succesvol verloop van back-up runs vindt niet zichtbaar plaats zodat wij het bestaan van deze maatregel niet hebben kunnen vaststellen.• Gebleken is dat er gedurende 2017 geen verstoringen hebben plaatsgevonden die impact hebben gehad op de continuïteit en betrouwbaarheid van de geautomatiseerde gegevensverwerking zover relevant voor de jaarrekeningcontrole. <p>De applicaties van RAET betreffen een SaaS oplossing, waardoor de bevindingen van het ISAE 3402 type II rapport van toepassing zijn. Het rapport over 2017 is nog niet beschikbaar.</p> <p>Risico: Indien back-ups niet succesvol zijn geweest bestaat het risico dat bij een calamiteit blijkt dat de herstelmogelijkheden van de back-up oplossingen niet functioneren.</p> <p>Aanbeveling: Wij adviseren u om:</p> <ul style="list-style-type: none">• De monitoring op het succesvol verloop van back-up runs zichtbaar vast te leggen zodat het bestaan van deze interne beheersingsmaatregel achteraf kan worden vastgesteld.		
AANVULLENDE WERKZAAMHEDEN	Nadere toelichting ten tijde van onze jaarrekeningcontrole 2017.		
REACTIE MANAGEMENT / OPVOLGING	<i>[Eventueel reactie van het management en/of opvolging van het managementletter punt.]</i>		

BIJLAGE C: FISCALE ONTWIKKELINGEN

FISCALE AANDACHTSPUNTEN: OMZETBELASTING

FISCALE BEHEERSING EN HORIZONTAAL TOEZICHT	Fiscale beheersing is een steeds belangrijker onderwerp voor gemeenten. Dit geldt in toenemende mate voor gemeenten die graag het horizontaal toezicht in willen en waarbij het uitgangspunt is dat er voldoende aandacht is voor de fiscale beheersing binnen de onderneming. Maar ook voor gemeenten die de meerwaarde van een horizontaal toezicht relatie met de Belastingdienst (nog) niet direct zien is fiscale beheersing uiteraard eveneens van dagelijks belang. Er is behoefte aan het beheersen en monitoren van de (fiscale) processen, up-to-date houden van kennis, delen van fiscale kennis binnen de organisatie en interne coördinatie. In het kader van up-to-date houden van fiscale kennis, bespreken wij hieronder dan ook kort een aantal fiscale ontwikkelingen en aandachtspunten op het gebied van de omzetbelasting, loonbelasting en de vennootschapsbelasting.
SPORTVERENIGINGEN EN TOEPASSING SPORTVRIJSTELLING	Veel gemeenten bieden sportverenigingen in hun gemeente de gelegenheid tot sportbeoefening. Deze prestatie is op dit moment belast met 6% btw. Er gaan - als direct gevolg van Europese rechtspraak - echter al lange tijd geluiden dat de sportvrijstelling zoals wij die in Nederland kennen te beperkt is en de staatssecretaris heeft al aangegeven dat hij deze op termijn zal verruimen. Het is nog niet bekend wanneer dit gaat plaatsvinden. Op het moment van wijziging is het voor gemeenten naar verwachting niet langer mogelijk om zelf gelegenheid te geven tot sportbeoefening tegen het verlaagde btw-tarief. Deze prestatie zal dan onder de sportvrijstelling vallen. Dit kan vergaande gevolgen hebben. Op grond van de btw-wetgeving zal de gemeente namelijk de btw op investeringen die zij in de afgelopen jaren in aftrek heeft gebracht, dan deels moeten terugbetalen aan de Belastingdienst. Omdat het bij sportaccommodaties veelal gaat om grote investeringen kan dit leiden tot een grote terugbetaling. Dit budgettaire effect is ook door de overheid voorzien, waardoor dit een wat heet hangijzer is geworden. Wij sluiten dan ook niet uit dat eerst een overgangsregeling zal worden ingevoerd. BDO adviseert gemeenten nu al te inventariseren wat de impact van de mogelijke wetswijziging zal zijn om te kunnen anticiperen.
WMO, JEUGDZORG EN MOGELIJK NIET AFTREKBARE BTW EN NIET-COMPENSABELE BTW	Sinds 1 januari 2015 zijn gemeenten verantwoordelijk voor de Wmo- en Jeugdzorg binnen hun grondgebied. Wij zien grote verschillen in de wijze waarop gemeenten dit inrichten. Aandachtspunt hierbij is dat de inrichting kan leiden tot niet-aftrekbare en niet-compensabele btw. Dit is bijvoorbeeld een risico bij de bemensing van de wijkteams van de gemeente. Aangezien er een btw-vrijstelling geldt voor zowel Wmo- als Jeugdzorg, is aftrek en compensatie van de btw voor gemeenten uitgesloten wanneer zij zelf de zorg verlenen.

FISCALE AANDACHTSPUNTEN: LOONHEFFING

LAGE INKOMENSVORDEEL EN SW BEDRIJVEN

Met ingang van 2017 is het Lage inkomensvoordeel van toepassing. Dit betreft een jaarlijkse tegemoetkoming voor werkgevers wanneer zij werknemers in dienst hebben met een gemiddeld uurloon van minimaal 100% en maximaal 125% van het wettelijk minimumloon voor werknemers van 22 jaar en ouder. De hoogte van het voordeel bedraagt maximaal € 2.000 bij fiscaal uurloon in de eerste tranche (100% - 110% Wet minimumloon) en € 1.000 bij een fiscaal uurloon in de tweede tranche (110-125% Wet minimumloon). Het lage inkomensvoordeel 2017 wordt in 2018 uitgekeerd.

Veel SW-bedrijven hebben in hun begroting 2017 rekening gehouden met het lage inkomensvoordeel waarbij met toepassing van de eerste tranche is gerekend. Door (late) wijzigingen in de wettelijke regeling blijkt echter dat de meeste SW-medewerkers in de tweede tranche vallen. Dit betekent een lager voordeel voor deze werkgevers. Het is aan te raden te controleren of de begroting hier inmiddels op is aangepast of nog bijgesteld moet worden.

WET BANENAFSPRAAK EN QUOTUMHEFFING

De Wet banenafpraak en quotumheffing arbeidsbeperkten regelt een aantal belangrijke zaken die nodig zijn om de mensen uit de doelgroep op de banen te plaatsen en om te monitoren of de werkgevers de extra banen in een jaar hebben gerealiseerd. Wanneer het aantal banen niet gehaald wordt, komt er een quotumheffing. In totaal gaat het om 125.000 extra banen (ten opzichte van de peildatum 1 januari 2013) die in 2026 gerealiseerd moeten zijn; 100.000 in de marktsector en 25.000 bij de overheid.

In 2017 is gebleken dat in de sector overheid het aantal extra banen in 2016 (6.500) niet voldoende is gerealiseerd. Het kabinet heeft besloten om over te gaan tot activering van de quotumregeling voor de overheidssector. De quotumregeling zal gelden voor alle overheidswerkgevers met 25 werknemers of meer. De quotumheffing bedraagt 5.000 euro per niet ingevulde arbeidsplaats van 25,5 uur. Welk quotumpercentage gaat gelden en hoeveel werknemers een werkgever dus minimaal in dienst moet hebben om de heffing niet te hoeven betalen, zal in oktober 2017 bij ministeriële regeling worden vastgesteld en gepubliceerd. In oktober 2017 wordt ook het communicatietraject over de quotumregeling gestart, zodat alle belanghebbende partijen tijdig op de hoogte zijn van de gevolgen van de quotumregeling voor hun organisaties en werknemers.

Een eventuele quotumheffing kan worden voorkomen door mensen uit de doelgroep in dienst te nemen. Dit beperkt niet alleen de quotumheffing maar kan daarnaast ook een voordeel opleveren in de vorm van een loonkostensubsidie.

FISCALE AANDACHTSPUNTEN: VPB

GRONDBEDRIJF	Het grondbedrijf blijft een complex item binnen de vennootschapsbelasting. De beoordeling van het fiscale winststreven binnen het grondbedrijf wordt vanuit het SVLO ondersteund met de QuickScan en Post-QuickScan. Deze tools geven echter niet altijd helderheid over de vraag of het grondbedrijf een onderneming vormt. Een vervolgstap is het vormgeven van de openingsbalans: een cruciaal moment dat de uiteindelijke materiële impact van de vpb-plicht bepaalt. Rondom de openingsbalans voor het grondbedrijf zijn nog veel onzekerheden en onduidelijkheden. Enerzijds ontstaat hierdoor de ruimte om eigen standpunten te vormen, anderzijds vormen deze onzekerheden een risico. In de markt hebben wij geluiden gehoord dat de Belastingdienst binnen afzienbare tijd met een standaard VSO gaat komen voor gemeenten. Wij raden gemeenten aan om goed onderbouwde standpunten in te nemen als het gaat om de openingsbalans van het grondbedrijf.
STRAATPARKEREN	De Hoge Raad gaat zich binnenkort uitlaten over de vraag of straatparkeren btw-belast is. Als dit laatste het geval is dan kan dit tot gevolg hebben dat het straatparkeren ook voor de vpb als belaste activiteit wordt beschouwd. Wij raden gemeenten waarbij het straatparkeren een onderneming vormt voor de vpb, aan om in beeld te brengen in welke delen van de gemeente feitelijk concurrentie plaatsvindt met private parkeerexploitanten (garages bijvoorbeeld) en raden aan de uitspraak van de Hoge Raad te blijven volgen.
AFVAL	De Belastingdienst hanteert de insteek dat de inzameling en verwerking van afval twee aparte activiteiten zijn. De inzameling vormt op grond van een parlementaire toezegging geen onderneming voor de vpb. De verwerking daarentegen, waaronder mede wordt verstaan de opbrengst uit de verkoop van reststromen, kan wél een onderneming vormen. De fiscale kwalificatie van de afvaltaken is complex, des te meer als de gemeente ook reinigingsrechten int. Wij raden aan om extra aandacht te schenken aan de vpb-positie van de gemeentelijke afvaltaken.
OPENINGSBALANS	Zodra een activiteit als onderneming voor de vpb kwalificeert, dient een openingsbalans te worden opgesteld. Dit geldt zowel voor belaste als voor vrijgestelde ondernemingen. Alle activa en passiva op de openingsbalans dienen op de 'waarde in het economische verkeer' te worden gewaardeerd. Het bepalen van deze waarde is geen wetenschap en dus voer voor discussie. Een gedegen onderbouwing van de waardering van de balansposten is van groot belang en is van directe invloed op de materiële vpb-impact.

BIJLAGE D: ACTUELE ONTWIKKELINGEN

ACTUELE ONTWIKKELINGEN

Inleiding, Taakvelden BBV en ENSIA

Wij signaleren een aantal ontwikkelingen.

O.b.v. BBV nieuwe bijlage met taakvelden in jaarrekening 2017

ENSIA vereenvoudiging audits t.a.v. informatieveiligheid.

Zelfevaluatie en audit in 2018.

Vooralsnog geen directe impact op jaarrekening 2017

Inleiding ontwikkelingen en onze natuurlijk adviesrol

De overheidssector is altijd volop in beweging en ook voor gemeenten spelen vele actuele ontwikkelingen. Vanuit onze natuurlijk adviesrol en kennis van de branche signaleren wij een aantal ontwikkelingen die gerelateerd zijn aan ons vakgebied en uw interne beheersing. Het voert te ver om in deze managementletter alle ontwikkelingen uitgebreid te beschrijven en te beoordelen op welke wijze uw gemeente hier invulling aan geeft. Alleen indien deze ontwikkelingen impact hebben op de jaarrekening en onze controle hiervan, zullen wij dat nadrukkelijk benoemen.

Wij signaleren de volgende ontwikkelingen in uw branche:

Taakvelden conform BBV in de jaarrekening 2017

Met ingang van het begrotingsjaar 2017 dient de gemeente of provincie in de financiële begroting én de jaarrekening een bijlage op te nemen met de baten en lasten per taakveld. De doelstelling van deze bijlage is om de vergelijkbaarheid van gemeenten respectievelijk provincies te vergroten. Op grond van artikel 24 lid 3d BBV is de bijlage met de taakvelden formeel onderdeel van de jaarrekening en daarmee een onderdeel van de jaarlijkse controle op de getrouwheid en de rechtmatigheid van de jaarrekening. Graag gaan wij met de organisatie in overleg over de impact hiervan voor de controle van de jaarrekening 2017.

Eenduidige Normatiek Single Information Audit (ENSIA)

De sterk toegenomen en nog steeds toenemende digitalisering van gemeenten vraagt veel aandacht voor de kwaliteit van informatieveiligheid. Gemeenten beheren onder andere veel persoonsgegevens en dat worden er door decentralisatie van overheidstaken alleen maar meer. Elk jaar moeten gemeenten zich dan ook verantwoorden over de kwaliteit van informatieveiligheid en/of de hierbij gebruikte informatiesystemen / -platformen. Tot nu toe bestonden hiervoor diverse aparte audits; een tijdrovende aangelegenheid voor gemeenten. Het project ENSIA (Eenduidige Normatiek Single Information Audit) heeft als hoofddoel de verantwoording voor gemeenten te vereenvoudigen door deze zo effectief en efficiënt mogelijk in te richten, gebaseerd op de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG).

In 2017 dient elke gemeente een zelfevaluatie op te stellen en uit te voeren door middel van het invullen van een vragenlijst. Op basis van de uitkomsten van de zelfevaluatie wordt een collegeverklaring opgesteld waarop een audit plaats zal vinden. De scope van de audit voor 2017 betreft Suwinet en DigiD. Zo wordt 'horizontaal' de collegeverklaring (waarin de gemeente de algehele status van informatiebeveiliging verantwoordt) in het jaarverslag verwerkt, om deze vervolgens als integraal rapport aan te bieden aan het ministerie van Binnenlandse Zaken. 'Verticaal' wordt de specifieke status per auditonderdeel (voor 2017 Suwinet en DigiD) verantwoord richting de betreffende toezichthouder (bijv. Logius voor DigiD). De rapportagedeadline hiervoor is 1 mei 2018. Omdat de verantwoording plaats vindt via het college en het jaarverslag is ENSIA geen direct onderdeel van onze controle. Eventuele bevindingen en risico's uit de audit zouden dit mogelijk wel kunnen hebben. Wij blijven graag op de hoogte van de uitkomsten van de zelfevaluatie en de audit.

ACTUELE ONTWIKKELINGEN

Privacywetgeving in beweging

Wet Bescherming
Persoonsgegevens en
meldplicht datalekken

Algemene Verordening
(AVG) m.i.v. 25 mei
2018

Privacywetgeving in beweging

Privacywetgeving en de eisen die aan bescherming van persoonsgegevens worden gesteld is volop in beweging. Op 1 januari 2016 is de Wet bescherming persoonsgegevens (Wbp) aangevuld met een meldplicht datalekken waarbij de voor de verwerking van persoonsgegevens verantwoordelijke partij verplicht wordt datalekken waarbij persoonsgegevens in het geding zijn, te melden bij de Autoriteit Persoonsgegevens. De gedachte achter deze wijziging is om de gevolgen voor personen op wie de persoonsgegevens betrekking hebben (de betrokkenen) te beperken alsook een bijdrage leveren aan het behoudenherstel van vertrouwen in de omgang met persoonsgegevens door verantwoordelijken. Met deze wetwijziging is de Autoriteit Persoonsgegevens tevens gemachtigd om bestuurlijke boetes uit te vaardigen voor het overtreden van de Wbp alsook het nalaten van melding in geval van een datalek. Deze boete kan oplopen tot € 820.000.

Op 25 mei 2018 treedt de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) in werking. Deze Europese verordening vervangt de individuele privacywetgeving in alle lidstaten van de Unie. In Nederland wordt de Wbp vervangen door deze verordening. Met de AVG wordt de maximale boete die de AP kan uitdelen opgehoogd naar maximaal € 20 miljoen of 4% van de wereldwijde omzet van uw organisatie. De AVG kent tevens meer rechten toe aan de betrokkenen, waarbij naast het huidige inzage-recht en het recht op correctie, afscherming of verwijdering ook data portabiliteit als recht wordt erkend.

Wat betekent dit voor u?

De AVG kan gezien worden als een aanscherping van de Wbp. Deze aanscherping leidt ertoe dat meer verplichtingen worden neergelegd bij voor de verwerking van persoonsgegevens verantwoordelijke partijen. Veel organisaties verwerken persoonsgegevens (waaronder NAW-gegevens, inkomensdata en incassodata), vaak in meerdere informatiesystemen. De AVG eist van verantwoordelijke partijen dat zij een register bijhouden waarin ten minste is opgenomen welke verwerkingen binnen de organisatie plaats vinden, voor welke beoogde doelen de verwerking wordt uitgevoerd en wat de wettelijke grondslag voor de verwerking is.

In lijn met de Wbp stelt de AVG dat organisaties en instellingen passende technische en organisatorische maatregelen dienen te treffen om persoonsgegevens te beveiligen tegen datalekken. De AVG stelt dat deze maatregelen voldoen aan de principes van privacy by design (verwerkingen, systemen en processen zijn ontworpen met inachtneming van eisen vanuit privacywetgeving) en privacy by default (standaard worden zo min mogelijk persoonsgegevens verwerkt). Rechten van betrokkenen betekenen verplichtingen voor de verantwoordelijken. Het is van belang bewust te zijn van deze rechten zodat uw kunt anticiperen op verzoeken vanuit betrokkene en hier processen voor kunt inrichten; op geen gehoor geven aan verzoeken van betrokkenen in het kader van hun rechten kan de AP direct sancties uitvaardigen. In tegenstelling tot de Wbp hoort hier niet verplicht een officiële waarschuwing aan vooraf te gaan.

Afhankelijk van het type verwerkingen en de omvang van uw organisatie kan het tevens verplicht zijn een functionaris voor gegevensbescherming aan te stellen. Deze functionaris ziet als verlengde van de AP toe op verwerking van persoonsgegevens in lijn met privacywetgeving. Wij adviseren een Privacy impactanalyse uit te (laten) voeren om inzicht te krijgen in de risico's die u als organisatie loopt rond de verwerking (verzamelen, gebruik, bewaren, vernietigen) en bescherming (informatiebeveiliging) van uw (persoons)gegevens (welke, waar, betrokken partijen).

ACTUELE ONTWIKKELINGEN

Gevolgen Evaluatiewet WNT

Wet Normering Topinkomens (WNT)

Per 1 juli 2017 is de Evaluatiewet WNT in werking getreden. Hiermee is de WNT op enkele onderdelen vereenvoudigd en verbeterd en worden de administratieve lasten voor WNT-instellingen verminderd. Ook scherpt de Evaluatiewet WNT de normering aan om wetsontwijking tegen te gaan. Voor de bepalingen van de Evaluatiewet WNT geldt dat zij op verschillende momenten in werking treden, deels ook met terugwerkende kracht. De belangrijkste wijzigingen betreffen:

- 1. Vervallen algeheel verbod variabele beloning (terugwerkende kracht miv. 1 januari 2017)**
Het verbod op het verstrekken van winstdelingen, bonussen of andere vormen van variabele beloning aan topfunctionarissen vervalt. Variabele beloning is vanaf kalenderjaar 2017 toegestaan zolang de totale bezoldiging onder het toepasselijke bezoldigingsmaximum blijft.
- 2. Ontslaguitkeringen op grond van cao's en andere collectieve regelingen (terugwerkende kracht miv. 1 januari 2017)**
Niet alleen uitkeringen die rechtstreeks, dwingend en eenduidig voortvloeien uit een algemeen verbindend verklaarde cao of een wettelijk voorschrift zijn uitgezonderd van de normering van de ontslaguitkering, maar ook uitkeringen die voortvloeien uit niet algemeen verbindend verklaarde cao's of andere collectieve regelingen. Het moet daarbij gaan om regelingen met een collectief karakter waarop de individuele topfunctionaris geen invloed heeft (o.a. sociaal plan).
- 3. Bezoldiging betaald gedurende een van-werk-naar-werk-traject (terugwerkende kracht miv. 1 januari 2017)**
De regel dat bezoldiging betaald tijdens een van-werk-naar-werk-traject niet als uitkering wegens beëindiging van het dienstverband maar als bezoldiging wordt aangemerkt, als dat traject rechtstreeks, dwingend en eenduidig voortvloeit uit een algemeen verbindend verklaarde cao of wettelijk voorschrift, is niet langer in de Beleidsregels WNT, maar bij wet geregeld.
- 4. Aanscherping van de personele reikwijdte van de wnt (miv 1 januari 2018)**
Een topfunctionaris die tenminste twaalf maanden een topfunctie heeft vervuld en vervolgens een niet-topfunctie gaat vervullen bij dezelfde instelling blijft nog vier jaar aangemerkt als topfunctionaris. Het begrip 'gewezen topfunctionaris' vervalt. WNT-instellingen vermelden gewezen topfunctionarissen voor het laatst in de WNT-verantwoording over kalenderjaar 2017.
- 5. Anticumulatiebepaling (miv 1 januari 2018)**
De WNT maximeert de totale bezoldiging uit functies als leidinggevende topfunctionaris bij verschillende WNT-instellingen tot het algemeen bezoldigingsmaximum.

Daarnaast zijn er een wijzigingen tav de digitale melding van wnt-en publicatieplicht (miv 1 januari 2018). Tevens is het bezoldigingsmaximum miv 1 januari 2018 aangepast. Met ingang van 1 januari 2018 bedraagt het algemene WNT-maximum voor een fulltime topfunctionaris € 186.000. (2017: € 181.000).

ACTUELE ONTWIKKELINGEN

Fiscale ontwikkelingen en WNRA

Toenemende aandacht voor fiscale beheersing

Position paper noodzakelijk t.a.v. Vpb, BCF en Loonbelasting

WNRA ingevoerd vanaf 2020

Fiscaliteiten

Mede door de invoering van de vennootschapsbelasting is fiscale beheersing een steeds belangrijker onderwerp voor gemeenten. Er is behoefte aan het beheersen en monitoren van de (fiscale) processen, up-to-date houden van kennis, delen van fiscale kennis binnen de organisatie en interne coördinatie. Vorig jaar hebben wij een uitgebreide scan gedaan naar de invoering van de vennootschapsbelasting. Wij hebben ten tijde van onze interim-controle nog geen aandacht besteed aan de fiscale positie van de gemeente. Graag gaan wij met de organisatie in overleg over de onderbouwing van de fiscale positie(s) in de jaarrekening, zowel t.a.v. de vennootschapsbelasting, BTW als loonbelasting.

Daarbij willen wij, bij voorkeur via een position paper, graag een nadere toelichting op onder meer de volgende vragen :

- Heeft de gemeente een interne procedure t.a.v. de inschatting van de vennootschapsbelasting, BCF- labeling en loonbelasting?
- Zijn er recente externe onderzoeken door of afstemmingen geweest met de belastingdienst?
- Zijn de procedures, inclusief interne controles, met betrekking tot het aangifteproces beschreven?
- Op welke wijze blijft de gemeenten op de hoogte en beheerst u alle fiscale ontwikkelingen?

In het kader van up-to-date houden van de fiscale kennis, bespreken wij in de bijlage een aantal fiscale ontwikkelingen en aandachtspunten weergegeven op het gebied van de omzetbelasting, loonbelasting en de vennootschapsbelasting.

Wet Normering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA)

Vanaf 1 januari 2020 wordt de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) van kracht. Een grote meerderheid van de huidige ambtenaren valt dan onder het reguliere arbeidsrecht. Deze grootschalige transitie heeft een grote, operationele impact op de werkwijze en inrichting van publieke organisaties. De transitie van het ambtenarenrecht naar het arbeidsrecht gaat namelijk gepaard met diverse juridische, financiële en organisatorische uitdagingen, kansen en risico's. De omvang van deze transitie maakt een tijdige voorbereiding noodzakelijk. Vooralsnog zien wij geen effect op de jaarrekening 2017.

Nieuwe perspectieven

In de nieuwe economie doen kansen zich sneller voor dan ooit. Nieuwe spelregels geven een boost aan zakelijk werken. En een nieuwe generatie staat klaar om het anders te doen. Beter, slimmer, innovatiever. Wie succesvol wil ondernemen, moet zelf ook vernieuwen. Open staan voor verandering. En met open vizier kijken naar de mogelijkheden die voor ons liggen.

Nieuwe perspectieven, dát is wat BDO u wil bieden. En kan bieden, dankzij onze unieke combinatie van lokale marktkennis en een internationaal netwerk. Persoonlijke dienstverlening en een professionele aanpak. BDO helpt u graag om vanuit een andere invalshoek naar uw business te kijken. Zodat u de juiste beslissingen neemt om uw organisatie sterker, wendbaarder en succesvoller te maken. Of u nu een mkb-bedrijf, familiebedrijf, publieke organisatie of internationale onderneming bent.

BDO kijkt graag met u vooruit. Samen komen we tot nieuwe inzichten en nieuwe kansen in uw markt. Samen creëren we nieuwe perspectieven.

BDO Accountants & Adviseurs verleent vanuit 28 vestigingen in heel Nederland en met ruim 2.150 professionals diensten op het gebied van accountancy, belastingadvies en consultancy.

BDO adviseert ondernemingen in tal van branches en is sterk in de advisering aan het Nederlandse middenbedrijf, (semi-) overheidsinstellingen en familiebedrijven. Of het nu gaat om een controle van uw jaarrekening, de begeleiding van een ingewikkelde overname of een fiscaal advies op maat. In alle gevallen heeft u te maken met professionals. Zowel lokaal, regionaal, landelijk als internationaal. BDO maakt deel uit van het internationale BDO-netwerk (actief in 158 landen, meer dan 67.000 medewerkers wereldwijd) dat bestaat uit zelfstandige en onafhankelijke organisaties, die over de hele wereld onder de merknaam BDO actief zijn op het gebied van de zakelijke dienstverlening. Dat maakt ons in alle opzichten bijzonder betrokken. Kijk voor meer informatie op www.bdo.nl